

## Jeles András Élettöredékek

1945, Berlin

„Sorba álltak, egyik a másik után, legalább húszan voltak.” Holtsápadt arcán úgy csüng feldagadt ajka, mint az érett szilva. Szótlatlan nyitja szét a blúzt, feltárva agyonharapdált, kékörd mellét. „Imádkoztam közben, Istenem, köszönöm neked, hogy be vagyok rúgva.”

Két asszony egy kiegészített mentőautót tol az utcán, a mentőben pléddel letakart öregasszony fekszik, arca vértelen, de még él.

Törmelékek között három pár sír, három házaspár, három közös öngyilkosság. Egy kövön öregasszony kuporog, száját folyton mozgatja, mintha rázna. Keresztféle díszíti a sírt, egy fehérre mázolt ajtókeret két darabja, dróttal csálén összekötve. Egy orosz katona vörös brokátfüggönnyel a karján masirozik el mellettük. Vidáman valami disznóságot kiabál.

Az ágy alatt találtam egy üvegből készült kis vörös csillagot meg egy óvszert.

Kátrányos koporsó kézikocsira kötve. Egy férfi meg egy nő tolja a kocsit, a koporsón egykedvű kisgyerek ül.

...

Nélkülem ezek a vonatok – jelenti ki a Német Birodalmi Vasutak 33. ügyosztályának vezetője tárgyilagossággal – soha nem jutottak volna célba.

...

Ha nem követném figyelemmel – például ezekben a feljegyzésekben – a belső történéseket, úgy sejtem, egy szinte mozdulatlan, értelmetlen, álomszerűen fodrozódó, egyre sötétülő felszín volna az idő, amely van, egyre van, nem mozdul, *stagnál*, míg egy ponton túl, mintha mostanáig merő káprázat lett



Fotó: Lukin Katalin

volna minden, akárha már nem lenne, vagy elválnék olyképpen, hogy nem is értesültem e változásról.

...

Mint kissrác koromban, mikor a medence partján a víz fölé hajló trambulínra várakozva sort állt az ember libabőrösen, vacogva, a klottgatás, elkékült ajkú, a víz hidegét árasztó *kollégák* között – nos, eljött, visszatért ugyanez, most is valami hasonló izgalom remegtet: „nemsokára már, azt hiszem, én következem!”

...

Valaki ezt a fordulatot használja: „a napok természete”. Nem tudom, mi

lehet ez, utóbb valami, mintegy válaszként a megpendített motívumra, mégis megszólal bennem, ezt mondja: olyan, mint 56-ban, gyerekfejjel az utcákat borító üvegcserepen járni – és viharkabátos, lódenkabátos sovány emberek, szürke romok, hullák, kiégett harckocsik. Ezekben a nyitott harckocsikban olykor óvodás méretűvé zsugorodott katonák, a belek nem égtek meg, érintetlennek látszódnak, ragyognak az óvodai csendes pihenő alváspózába dermedt, egyenruhás kispajtások teste közepén – szóval ez *ötvenbat* – és az erről-arról, exkluzív füttyentéssel érkező ezüst lövedékek... És megértem, hogy ilyen káprázatos, gyors és egyszerű a halál.

...

Az intuíció a megfoghatatlan gonggütő, amellyel valóságos zengést gerjeszhetünk.

...

Jönnek néma löketekben, tántorogva, búzló kaczajkájukban, éhségtől és láztól égő tekintettel a szegények, nem értenek szót többé senkivel.

...

A kétségbeesést – mint tapasztalom – párhuzamos elhülyülés kíséri. Úgyhogy, ha netán stiláris kibontakozást, formát, ilyesmit reméltünk volna ettől, hát – lássuk be! – pofára estünk. Nemhogy átmeneti – pláne *végző!* – menedékhez jutottunk volna, ellenkezőleg: helyzetünk paródiájára találtunk a kétségbeesés színpompás stációiban, változatos és gonosz alkalmában.

...

*stratégia*

Én pedig, a játék szellemében, ennek végletes, szokatlan lehetőségeit próbálgatva (egy bizonyos jellembeli furcsaság ösztönzésére) a már-már fantasztikusnak ható igazmondással álltam elő, arra számítva, hogy az ellenérdekű játékos ezt majd a hazugságceremónia részeként értékeli.

...

Egyedül a butaság demokratikus – írja K. I. Ezt én így mondanám: egyedül az ostobaság közös. És aki ebből a közösből kiáll, kihangzik, annak meggyűlik a baja a masszával, az animális, alpári egyöntetűséggel.

...

Az, hogy a kereszténység – kezdve az Evangéliumokon – mit művelt stiláris értelemben az eredeti történettel, felhívja a figyelmet arra, hogy – ha igény van rá – olykor egész kultúrák meghamisíthatnak. (Befogadás, elsajátítás útján vagy vasvesszővel, terrorral, törvényekkel, ez a végeredményt tekintve szinte mindegy.)

...

Érdekes: egyesek kijelentették, hogy kivel hajlandóak, és kivel nem hajlandóak együtt utazni Auschwitzba a marhavagonokban.

...

A gettó templomában a vak, süket, néma és nyomorék gyerekek.

...

Ügyelni kellett a kanárisárga csillag szeplőtelen mi-voltára.

...

A tébolyda lakói megérkeznek a gettóba. Bámulnak, elképedve és saját állapotukkal szinte felhagyva, kiakadva, értetlenül figyelik a külvilágot, amely íme, bomlottabb, zűrösebb, kiszámíthatatlanabb, mint odáig az ő szegény elméjük, agyuk volt.

...

Belül, a gettó falánál imádkozó férfiak a mellüket csapkodva gajdolják: „csaló, büdös, bolsevik zsidó vagyok, csaló, büdös, bolsevik...”

A törvény és az állam emberei pedig, akiket a csaló, büdös zsidó-bolsevik adópengőiből tart fenn az állam, mozdulatlan arccal ácsorognak a csaló, büdös (stb.) zsidók mögött, és szemmel láthatóan unatkoznak.

...

*snóbli a gettóban*

A srácok benyúltak a hónuk alá, kimarkoltak onnan egy adag tetűt, öklüket a többi ököl közé tarták és „beszélgettek”: kilenc, huszonhárom stb. (Hogy a nyeremény mi lehetett, azt csak találgatom.)

...

Másképpen indultam, ígéretesen. Megígértem magamnak, hogy nem vergődni, hanem repülni fogok, és nem veszem észre, hogy egy halál-tó hullámszik alattam. Egy sötét, vigasztalan és nevetséges ország. Elhatároztam, hogy nem fog tönkretenni. Érzékellené teszem magam a még a köveiből is sugárzó tragédiára. *Idegen leszek*, nem fogom érteni a bennszülöttek nyelvét, sugdosását...

...

Megrendítő tény, hogy már a galileai tanító mozgalmanak kezdeteinél ott látjuk ólálkodni a neofita Sault, az ideológust, aki ettől kezdve levakarhatatlan lesz Jeshuról, a szenvedő lényről, akinek élete és tanításai földcsuszamlásszerű hatással vannak környezetére és kortársai sorsára, lelki (vallási) életére, a többi között erre a Saulra is, aki elfordulván a Tanítástól, amelyben élt és formálódott, vallást fabrikált Jeshu (Jézus) szenvedéseiből és mondásaiból. És ez a szereposztás – természetesen – már önmagában vészjósló: merev életellenesség, dogma és teológia a vallási képességek és érzékenység kiteljesítése helyett, majd általános lelki és szellemi lealjasodás, a gátlástalan hazudozás teológiként való intézményesítése, a korrupció mint dogmákkal szentesített egyházi gyakorlat – a végtelenségig lehet sorolni a *Jeshu–Saul* kettősség következményeit, amelyek utóbb beépültek a kultúra valamennyi aktusába (a politikai és a művészeti élet jelenségeitől kezdve egészen az úgynevezett szerelmi életig).

...

De furcsa, fel-felmerül olykor az emlékezetre érde-  
mes epizódok közül egy teljesen érdektelen: Z. felé  
haladva, valahol a Balaton déli partjához közel egy  
kis falu kocsmájában rántottát reggelizek. És jól  
érezem magam. (Mókás még leírni is – mert ennyi  
az egész.) Mindössze annyit említhetek még evvel  
kapcsolatban, hogy emberséges volt a kiszolgálás,  
emberséges volt minden mozdulat, a rántotta, a  
friss kenyér, a kockás abrosz, a vizeskancsó az asz-  
talon, a pénztárgép hangja és a helybeliek békés dif-  
tongusai is, amelyek szinte álomba ringattak, mint  
lustán mozgó hullámok szokták a nyaralókat. Igen,  
bizonyos melankóliával ismerem el, hogy boldog  
voltam.

...

Ha sikerült, ha megvalósítottad, akkor aztán sza-  
bad vagy: magányos, mint egy éjjeliőr.

...

Érthetetlen, elismerem, mégis így van: a tavasz bűn-  
bánatra indít; mindig hirtelen, meglepetést keltve  
bukkan elő mély árnyékok mélyéről a kertben, akár  
egy szégyenében égő barbár menyasszony. És ilyen-  
kor én – nincs mit tenni –, szorongással telve meg-  
kérdem: „Kisasszonyka, ha meg nem sértem, se-  
gíthetnék esetleg valamiben?”

...

A rózsza se szebb, vagy a japánbirs virága, mint a  
lugas-szőlő gyenge hajtásai, ezek a harmatos ame-  
tiszt-iniciálék, amint a zord kacsokon egymás után  
feltünedeznek a hajnali ködben.

...

Tarts ki még, légy türelmes, hogy venné ki magát, ha  
– mint egy csapszékéből – az ajtót kirúgva távoznál?

...

Anyám telefonál. Ömlik belőle a szó, dühödt, fenye-  
getőzik, de hogy mi a témája ennek a *histerico-comico*  
áriának, azt nem lehet tudni. Ez a kísérteties attack,  
ez is mehet a „fájdalmas és abszurd” feliratú dosszié-  
ba. (Egy azonban világos: ez a meszesedő elme egy  
küldetést jelölt ki magának: bosszút állni. Nyilván-  
való az is, hogy ez az elszabadult hajóágyúként dü-  
högő indulat a születésem, és egyáltalán a léte-  
zésem érintő utólagos korrekció akarna lenni.)

...

Érdekes, azon a napon, amikor világra érkezésem  
aktuálisá vált, és éppen abban az országban, ahol  
megszülettem, ezeket a szavakat jegyzi fel a naplő-  
jába egy számomra – utóbb – elengedhetetlennek

érezett valaki: „Telefonon hívnak, de a telefon kagy-  
lója eltört, és a csonka készüléken át hallom, amint  
valaki biztat: »meneküljetek, meneküljetek!«”

...

Úgy sejtem, történetünk során – és ez a történet  
hosszabb, kalandosabb, mint amit a „tudomány”  
számon tart – létezett civilizáció, amelyben a halál  
megszabadulást jelentett, tehát örömteli volt, akár  
egy menyegző, derűs, izgatott rituálé kísérte, ünne-  
pi zűrzavar és persze némi szelíd melankólia.

...

A „halál” a mi világunk meséjének hőse: centruma  
annak a történetnek, amelyet mi emberek mesélünk  
estéről estére, évezredek óta önmagunknak – az  
Univerzum ezt a műfajt nem ismeri.

...

Riasztó dolgok történnek Weimarban. A herceg  
bősz diák gyanánt száguldozik föl-alá a falvak kö-  
zött avval a bizonyos Goethével, leisszák magukat,  
és testvériesen megosztóznak a lányokon.

Továbbá: befalaztatják a kis púpos udvarhölgy,  
von Göckhausen kisasszony szobájának ajtaját.  
Amikor a hölgy este hazatér, kétségbeesetten téve-  
lyeg az ismerős folyosón, azt képzei, hogy megbo-  
lundult.

Azután: mértéktelen ivászat folyik. Hamvedre-  
ket hozatnak a temetőből, beszédet intéznek a kely-  
hekhez, amelyek nyilván hamisítatlan ónémetek  
hamvait tartalmazzák, majd az urnákat megtöltik  
borral, s a föld germán istenének egészségére leré-  
szegednek.

...

Kertben ül, verőfényben, az árnyékoknak háttal,  
egyenletes szuszogásába különös zaj keveredik:  
mintha egy szárnyas nyakát metszenék el, és azon  
a seben át egy nyitott, sárga csőr, és abból az utolsó,  
félresiklott kukorékolás bukna ki a fényre.

...

Az a törvénykezési sajátosság, hogy tudniillik min-  
den törvény drákói, de a vasszigort rendre feloldja  
a korrupció, annak a sok évszázados balkáni társas-  
játéknak az alapja, amely a rendvédelmi közegek és  
a lakosság között immár a reflexekbe épülten zajlik:  
„Ha te is úgy gondolod, akkor kellemesen fogjuk  
érezni magunkat, például vidáman poharazgatva  
megbeszéljük a továbbiakat, azokkal a fránya pa-  
ragrafusokkal pedig ügyesen kitömjük a zsákot, és  
arra fekszünk, avval takarózunk, zsákunk melegé-  
ben aztán kacagva csipkedjük egymást hajnalig”.

...

Fatális hely ez a (jó órában legyen mondva), ez a Föld nevű bolygó, mely az emberi lényel a hátán Krisztussá tette magát az Univerzumban. Mert hát az ember nélküli égitestek a szenvedés luxusát nem ismerve forróságaik-kihűléseik szcénáit szenvtelenül változtatva, tudatlanul haladnak át az idők fővenykulisszáin, és fennállásuk valóságát, hihetőségét egyedül az adja, hogy mi „itt lenn” számon tartjuk őket, gondolunk rájuk, még ha csak olyanformán is, ahogy statisztikai számsorok mögött olykor, futólag felidézi az ember a képzeletében a dolgokat, a létezőket.

...

Tisztánlátás: az élettől egészen átjárva lenni, ahogyan az erdő a sarjadás-rothadás illatával, széllel, párával, iszonyattal. Na igen, és holmi sejtésekkel, hogy kell ott legyen még ezeken kívül és túl... valami.

...

*egy ötvös-munka, régiség*

Miközben az óra üt, egyidejűleg a tetején kaszál a halál, Mózes a földhöz vágja a törvénytáblát, a zsidók táncolnak az aranyborjú előtt, ketten fújják a kürtöt, e kürtök meg is szólalnak, ketten lovagolnak, ketten lándzsaharcot vívnak, egy dobot ver, egy anyóka kitekint az ablakon, valaki kanállal ételt visz a szájához, két szatír felváltva csendíti a csengőjét, egy fiúcska ügyesen, afféle vékony cserépforma kőre minden órában kisded plajbással hol mit kapirgál, úgy mint: „mert énnekem semmim nincsen, hanem csak a bűn...”, aztán még van egy kristályból nagy mesterséggel csinált gömb, az megmutatja a rátekintőnek, hogy mikor üljön hajóra bátor-ságosan a tengeren.

...

Csak a kínos hallgatás marad utánunk, mint jobb társaságban szokott, ha a nemszeretem-vendég végre elkotródott a balfenéken.

...

Ha a pofon után jött az a jellegzetes vas íz, tehát ha a pofon komolysága a szürke, hétköznapi átlagpofonok nagyságrendjét jócskán meghaladta, akkor már sejtettük, hogy most valami alaposabb pedagógiai processzus következik.

...

Elég különös: „Istenről” semmi benyomásom, pedig körülöttem a világ teli van – akár egy falusi búcsú

papírforgóval, cukorfütyülővel, fingó párnákkal – ennek a melléfogásnak a kultuszával. (Ami azt illeti, egy ilyen vásári sokadalomban saját magát is nehezen találja az ember.)

...

„Ott, ott...” – mutatott a kemencehát formájú dombra a szilva- és körtefák lakta part és az erdő-sáv között. Később is „oda” mutatott jelentőségteljesen, de röstellte végigmondani. Csak úgy mellékesen igyekezett értésükre adni, hogy ha minden jól megy, ott fog „pihenni”, „megpihenni”. De ezt is félbehagyta, utálta az efféle kijelentéseket, nem volt elégedett a szavakkal. Ha komoly a helyzet, használhatatlanok – ez volt az álláspontja. Tehát csak legyintett, mint aki elfelejtette, mit akart mondani.

...

Itt ülök egy tavaszi kert közepén, a kert Európa közepén, egy tibeti ember ül velem szemben, két karját az ölébe ejtve tartja, egy mandulaforma valamit forgat szórakozottan az ujjai közt, aztán a mandulát a nyelvére helyezi, jobban szeretném, ha nem érintené a nyála, mert tudható, hogy az a valami később az én számba kerül. Most két ujjal kivesszi a szájából a „mandulát”, egy sikló vagy gyíkocská bőrét kezdi lassan, óvatosan lefejtetni arról a tárgyról, akár egy szalagot. Mozdulatai oly finomak, emberségesek, hogy megérintem az arcát, ezt simogatásnak számom. És most már tudom, hogy ez az ember a haladoklót, tehát engem kísér majd el – ameddig elkísérhet.

...

„Küszöbünk” – egész délelőtt ezt motyogtam, *küszöbünk*, ó, milyen távoli nyelv, mennyire barbár és messziről jött!

...

Megnevezni, eltalálni a szóval... Olyasmi ez, mint a horgász öröme, aki a sűrű, titokzatos és veszélyes Amazonasból kirántja a maga jogos részét, a halacskát. (Megtörténhet azonban, hogy a kifogott vízi lény nyálkás, pikkelyes testét magához szorítva a halász melankóliába zuhan, majd a kidülledő szemektől és a hal expresszív tátogásától egyre érthetlenebb lesz számára a Nagy Folyó.)

...

Minden nap igyekszik visszatornázni magát egy bizalomteli (vagy mondjuk így: némileg bizakodó) pozícióba, és minden egyes nap ennek a küzdelemnek a kudarcát dokumentálja.

...



Emlékszem, kissrác koromban sokáig napirenden volt egy fő kérdés: hogyan kerültem én ide. És evvel kapcsolatban egy újabb kérdés adódott: e kezdetnek is hogyan lett kezdete, és én — ez is probléma volt — mikor, hogyan kezdtem figyelni erre a kérdezőre, erre az *énre*.

...

Szája ívét, ajkai domborzatát megrajzolja a nedves-fényes felületen lassan átszivárgó keserű íz.

...

Bizonyos feljegyzéseimben, azt hiszem, sikerült egészen távoli nézőpontot felvennem. Ez komoly siker lehetne, kivált ha hozzávesszük, hogy a megfigyelésre kijelölt objektum én magam vagyok.

...

Kezdett a sírás fojtogatni, de még küzdöttem vele (s az velem), eközben olyan szomorúság vett erőt rajtam, hogy a sírhatnékomban, ahogy jött, elszállt.

...

Mintha valamennyi szívből jövő megnyilatkozásunk egyre csak a holtta nyilvánított Isten világát próbálná illusztrálni.

...

A mag bensejében örvény támad, megragad, magával visz az időbe, pusztulásba.

...

ferencjóska: „Mentsetek meg, kedves fiaim, drága magyarok! Nézzétek, én nem kérek életet és vért, mert ezen ingredienciákkal én apostoli szent jogomnál fogva úgyszólván diszponálhatok, de nekem, tudjátok mit, pénzcsekkére van szükségem, tehát adjatok pénzt!”

...

Ha álmokat mesélnek, vagy éppen én mesélek, az a benyomásom támad, mintha a méhecske nem csak azt táncolná el, ami az öröklött bevésődések szerint minden méhecske dolga, hanem azt is, hogy kétségei vannak: e jelbeszéd álmodja-e őt, vagy ő a jelbeszédet.

...

Mielőtt a szerződés elveiben megállapodtak volna, összeállították a bűnösök titkos névsorát. Ebben a tekintetben egyikük sem kényeskedett, hidegvérrel dobták oda áldozatul egymás bosszújának nem csak testi-lelki barátait, hanem még a rokonaikat is...

...

Mint a szerencsétlen exhibicionista, aki hirtelen felfedezi, hogy békén kell hagyni azt a ballonkabátot, nincs mit mutogatnia...

...

Régóta tudom, hogy a képzelet, mint egy harapós eb, sok gonddal-bajjal jár, nem bocsájtható szabadon, és ha kipányvázva tartjuk is, fél szemünk mindig rajta legyen.

...

Fiatal srác voltam, egy este, magam számára is váratlanul, mintha egy külső akarat hívásának engedelmeskednék, kiálltam a gangra és figyeltem.

Eleinte nem kifelé figyeltem, elsőbb azt szerettem volna tudni, hogy — szokásom ellenére — miért állok én itt, mint az unatkozó vénasszonyok. Egy jó ideig nem jött válasz, azután, mintha hátulról megbillentenék a tarkómat, lefelé fordítottam az arcom, de tekintetem még bizonytalanul csálingált erre-arra, néhány másodperc múltán igazán nézni kezdtem: az L alakú folyosó hosszabb szakaszán, a sarokrács közelében álltam, és nézésemet a lenti lakás ablakára irányítottam. De — igazat szólva — ekkor már avval a szándékkal, hogy az átlátszatlan függöny fölötti keskeny sávon át a szobába lássak, mert tudni akartam, az „új lány”, aki néhány nappal korábban vett ki albérletet az alsó lakásban, miben sántikál, tényleg azt csinálja-e... Igen, *azt*. Az „új lány” az ágyon feküdt, arca előtt a párnán alvó kacuksukbabája szemérmetlenül szétfeszített duci combja fénylett. Vártam a folytatást, tényleg látkövetkezik-e, amit elszabadult képzeletem ennek előtte az agyamba vetített. Mintha egy szigorú koreográfia előírása volna, minden pontosan aszerint történt: az „új lány”, ez az élő, szájával-nyelvével, utóbb jobb keze két ujjával is, *a másik*, a baba jelöletlen nemiszerve körül manipulált.

(Kissé szégyellem, hogy mintegy ráerőszakoltam a bekövetkezések rendjére azt, amit azután kéjleszként tapasztaltam.)

...

Séta áradó őszi fényben a kisváros főterén. Váratlanul különös benyomás: a város voltaképpen lakói nincsenek jelen. Hogy hová tűntek, azt most ne firtassuk. Viszont azok, akik az eredeti lakosságot helyettesítik, úgy tűnik, semmit se vettek észre a helycseréből. Mindenesetre úgy viselkednek, mintha sejtelmük sem volna a botránnyról, pedig mindenütt érezhető: ázott kutyaabundaként szaglik a múlt.

...

Különös alak! Képes és hajlandó pont olyan alacsonyrendű figurát előállítani önmagából, mint amilyennek az aktuális ellenérdekű fél látni szeretné. Mi indítja be vajon ezt a sajátos működést? Attól tartok, a teátrális érzékenység és hajlam. A pofa (magamról beszélek) tisztán, élesen érzékeli a szemben álló karaktereket — akárha kézbe fogható tárgyakba ütközne a tekintete —, készségesen, nyomban felfedezi a kettő (ő és a másik) összebékíthetlenségét, és úgy dönt, hogy nem bírja, alig viseli el a fatális szembenállásból adódó feszültséget, amelyből azután persze szabadulni igyekezik.

És ezen a ponton dobja be a színészetét, a kaméleon-reakciót: szép lassan leképezi az antagonistát vízióját, azt a fantomot, árnyképet, amivel a másik harcban áll. Így irányítja át önmagáról a *figurára* a dráma által előírt alakítást. Ezenközben ő maga persze egyre csak figyel és hallgat. „Hiszen legszívesebben úgyis csak hallgatok, hallgatok...” — gondolja.

...

Beethoven kijelentése — „nyomorult, aki nem tud meghalni” — felszabadít bennünket, hozzá képest senkiháziakat: csináljuk nyugodtan, szép csendesen (és öntudattal, szinte büszkén).

...

Már-már úgy tűnt, hogy nyomtalanul múlik el az élők világából, ám egy szép napon, amint az utcán a *nagy író* megpillantja, felírja őt a naplójába: „*író lány az utcán*”.

...

Tavasz, újra. Az első fű — a megunhatatlan kikelet. Kaszálás közben gyöngéd érintés: egy csitri diófa ábraillatú levele simogat arcon.

...

Közismert figurák haláláról értesülve rendszerint kissé megijed, mert úgy sejtette, hogy most már előbb-utóbb, óhatatlanul reá fog terelődni a *gyanú*. (Igen, ezt a szót gondolta el, és ez akkor fel se tűnt neki.)

...

Egy kép az ősidőkből (négy- vagy öt éves koromból): Ülök a szomszéd lakásban... Várjunk csak, ülök a *Rózsai néni* kifliforma, egy közös klozetből kialakított bérleményében, és bámulok kifelé azon az egyetlen (az egyetlen, poros ablak a kifli csücskében volt, az innenső csücsök a bejárati ajtó), azon az egyetlen ablakon; az üveg mindig szürke, s az üvegen túl egy duplán szürke, vízszintes tetőre néző hátsó front, akár a színházi kulisszák világa.

Sápadt, színtelen ég, szeméttel teledobált lichthó-fok, gyűrött kátránytető. Én a jövőre gondolok, egy olyan pillanatra, ami éppen *most* következik be: a lakássá átváltozott klozet ablakán kifelé bámuló kisgyerekre való emlékezés pillanatára.

Ezért van tehát, hogy ennyi éven át mindez nem jutott eszembe, hiszen valóban csak most lett aktuális, azzal, hogy a szerencse eljuttatott a kisfiú képzeletében megrajzolt jövő díszletei közé, azzal, hogy a kör — szinte hallani a kattantást — bezárult.

...

Ahogy az anya szervezete építi-hordozza-dajkálja a magzatot, egyesek úgy dédelgetik önmagukban egy ilyen kozmikus tudással életre hívott lénynek a leépítését, az egyetemes *nixbe*, nemtudásba való átirányítását. Ez az örök ellentendencia nyilván férfias, világos válasznak tűnik hordozói szemében, kemény ellenérvnek az anyaság mocsári vegetációja, a mélység sötétjében zajló csírázás ellenében.

...

Ha most elibém állna az a húszéves fiatalember, aki voltam, megpendítve az aktuális kérdést, hogy „akkor most hogyan tovább?”, nem hiszem, hogy használható választ tudnék neki adni. Hiszen — ha jól értem a kérdést — arra volna kíváncsi, hogy az adott muníciót figyelembe véve milyen stratégia szerint volna célravezető az idővel gazdálkodni.

„Milyen furcsa kérdés ez, barátocskám... milyen furcsa... nem is értem...” — attól tartok, sajnos valami effélet motyognék, tehát meglehetősen hülyén — a várhatóznál és a még elfogadhatóznál sokkal hülyebben —, majd elfordulva tőle (a fiatalembertől), nyilván azon tűnődnék, hogy ha nincs válasz, akkor ez... (a fiatalember), ez most mihez kezd magával... kilép... az egészből?

...

„Örökké szeretlek!”

Erről mindig eszembe jut a kismadár, akinek azt a mérhetetlen bazaltkő-fejet kell a csőröcskéjével elkoportatnia, és közben (kipp-kopp) édesen biztatja a mosolygó bálványt:

„Ne félj, picinyem, ne félj, készen leszünk nemsokára!”

...

Félálomban még húzkodom a gyeplőt, ha lenézek a bakról, alattam robog az út, akár a téli hold ezüstjében zuhogó vízesés, erős kézzel fogom, megrántom, majd a sárkányként fújtató, bronzszínű lovak közé hajítom, elpilledtem. Úgy teszek, mintha nem

tudnám, hogy azok a habosra izzadt szíjak és vasak ott csattognak kék szikrákat hányva az út kezdetétől, a kezdet kezdetétől az ótestamentumi paták ismerős zuhogásában.

...

A vonatablakból kinézve az egyenletesen vonuló tájban – amely ősz óta elfeledte a színeket – szinte látszik a hidegség. Hó nincs sehol, csak áhítózik rá a sok oszlop, traverz, torony, házikó és a sok élő fa: a szélben csapkodó-zuhogó, vagy a csendesen pilinkéző, boldog albínó-esőre.

...

Meséli, hogy az édesanyja, mikor haldokolt, fursán affektálni kezdett, és gyerekhangon mondott felismerhetetlen szavakat, de már egy-két nappal korábban befelé fordult tekintettel, cérnavékony hangon, ijesztő glisszandókat produkált: énekelgett.

...

Az elintézetlen ügyek igen nyomasztóak. El kell tehát intézni az ügyeket. Igen, de az ügyek rossz természete éppen elintézésük közepette mutatkozik meg igen élesen. Ezért van, hogy ilyenkor már szeretnénk félbe-szerbe hagyni az elintézendőt. Csak hogy eközben az óhatatlanul jelentkező menekülési gondolatok – illetve kísérletek – ügyeinket szinte levakarhatatlanul hozzánk ragasztják, rendelik.

Így hát az esetek többségében az történik, hogy elintézetlen ügyeink – végigtekintvén rajtunk, mint egy hullafoltos harcmezőn –, elintézettnek tekintenek minket.

...

Nyilván az egyedüli faj vagyunk, amely egy idegen faj szépségéhez hozzáférni képes. (Viszont minden idegenséget képesek vagyunk oly találékonyan félreérteni, hogy az – szellemünk éppen az efféle ügyködés terén szerzett rutinja eredményeképpen – már inkább ismerősnek tűnik, semmint idegennek.)

...

Mint az *életfogytosok*, össze vagyunk vele zárva; ő súgja meg (örökké sugdos, sugdolózik), hogy kik voltunk, kik vagyunk. Boldogító és iszonyatos (és érthetetlen), hogy ebben a zárkában – hiszen ő *megfoghatatlan* – mindvégig velünk marad.

\*

*Jeles András töredékei* ahogy seb néz a távozó szigonyra címmel jelennek meg csakhamar a *Múlt és Jövő Kiadónál*. Ezek után végképp nem mondhatjuk, hogy Jeles András „mindenekelőtt” színházi és filmrendező, mert ő ugyanannyira író is, nagyon jó tollú – csak nem hosszú történeteket, hanem gondolatokat és röpké történeteket vet papírra, meg olyan „suhánásokat”, amelyekben a gondolat nem válik le az érzelmekről, érzetekről, indulatokról. A „művész úr” „töprengő úr” is volt egész életében, mert nem bírt tángítani attól, hogy titkos önmagát és a kaotikus világot fürkészve rájöjjön, hogy honnan jöttünk, hol vagyunk és hová tartunk. Az idő össze van gyűrődve nála. Az aktuális (politikai) és az örök kérdések egyformán izgatják. Az is kérdés persze, hogy mi aktuális és mi örök – ez a két dolog őnála mindig üti egymást. Auschwitz ugyanolyan aktuális, mint egy madár röpte a kertjében. Ezúttal egy kis kóstolót adunk a már majdnem nyomdakész könyvből.

*Radics Viktória, a kötet szerkesztője*

## *Hárs György Péter*

### *2013. augusztus vége*

*barnult kis kövecsek  
verebek gördülnek a fűben  
motozásukról néha  
árul csak a fű hajladozása  
megannyi kis nemecek*

*fűvészkerjük ez a néma  
télre ítelt nyár  
de maradnak csodabüen  
mindüknék itt a bazája  
ez az ország ez a féltáj*